

CURTEA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI

SECȚIA A PATRA

CAUZA MICHNEA ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 10395/19)

HOTĂRÂRE

Art. 8 • Respectarea vieții de familie • Respingerea de către instanța națională a cererii de înapoiere a copilului în Italia • Autoritatea părintească exercitată în comun de ambii părinți înainte de îndepărtarea copilului • Copilul s- a integrat într-un mediu social și de familie în Italia înainte de îndepărtarea lui • Nicio explicație privind prioritatea dată de instanța națională domiciliului din România al părinților față de elementele factuale clare care indicau o viață de familie în Italia • Întemeierea pe constatări ale CJUE într-o altă cauză fără a face vreo examinare a diferenței contextuale între acel caz și cazul reclamantului • Refuzul instanței naționale nu este în concordanță cu faptele sau cu scopul Convenției de la Haga de a proteja interesul superior al copilului prin restabilirea status quo-ului și prin asigurarea întoarcerii imediate în țara în care își avea reședința obișnuită în cazul răpirii ilegale • Constatarea că reședința obișnuită se afla în Italia și existența custodiei comune ar fi în mod normal suficiente pentru a concluziona că îndepărtarea copilului din Italia fără consimțământul reclamantului este un fapt ilicit în termenii Convenției de la Haga • Constatarea inaplicabilității la nivel național a Convenției de la Haga • Neidentificarea interesului superior al copilului și neluarea acestuia în considerare în examinarea situației familiei • Interpretarea și aplicarea Convenției de la Haga și a Regulamentului Bruxelles II bis nu au asigurat garanțiile din art. 8

STRASBOURG

7 iulie 2020

*Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din Convenție.
Poate suferi modificări de formă.*

În cauza Michnea împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a patra), reunită într-o cameră compusă din:

Yonko Grozev, *Președinte*,
Faris Vehabović,
Iulia Antoanella Motoc,
Branko Lubarda,
Carlo Ranzoni,
Stéphanie Mourou-Vikström,
Jolien Schukking, *judcători*,

și Andrea Tamietti, *grefier de secție*,

Având în vedere:

cererea (nr. 10395/19) îndreptată împotriva României, prin care un resortisant al acestui stat, domnul Gheorghe Michnea („reclamantul”), a sesizat Curtea, la 1 februarie 2019, în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (Convenția);

decizia de a comunica cererea guvernului României („Guvernul”);

decizia de a acorda prioritate cererii (art. 41 din Regulamentul Curții);

observațiile părților;

după ce a deliberat în camera de consiliu, în 9 iunie 2020,

pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

INTRODUCERE

1. Cererea vizează o presupusă încălcare a dreptului reclamantului la respectarea vieții sale de familie, în măsura în care o decizie a unei instanțe i-a respins cererea de înapoiere a copilului său în Italia, unde își are domiciliul reclamantul și unde locuiau el și soția lui la data nașterii copilului, în martie 2017. Curtea de Apel București a refuzat să dispună înapoierea din motivul că nu se putea considera că reședința obișnuită a copilului era în acea țară.

ÎN FAPT

2. Reclamantul s-a născut în 1974 și locuiește în Bresso, Italia. El a fost reprezentat de domnul A. Grigoriu, avocat în București.

3. Guvernul a fost reprezentat de agentul guvernamental, cel mai recent doamna O.F. Ezer, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

4. Faptele cauzei, astfel cum au fost expuse de părți, pot fi rezumate după cum urmează.

5. Reclamantul, care din 2006 locuia și muncea în Italia, a întâlnit-o pe X pe rețelele sociale. La acea dată, X, resortisantă a statului român locuia în România. S-au căsătorit în decembrie 2016 și, în februarie 2017, X s-a mutat în Italia pentru a locui cu reclamantul. În martie 2017, fiica lor, Y, s-a născut în Italia. În concordanță cu prevederile legale relevante, părinții și-au exercitat

în comun autoritatea părintească în privința lui Y, de la nașterea ei (art. 483 din Codul Civil Român). Lui X și Y le-au fost emise carduri de rezidență de către autoritățile italiene. Y a beneficiat de asigurare medicală în Italia de când s-a născut.

6. X a dorit să se întoarcă în România cu copilul, dar reclamantul s-a opus. Această chestiune era o sursă de conflicte frecvente între cei doi. Reclamantul a avertizat-o pe X că mai degrabă ar da copilul spre adopție în Italia decât să fie crescută în casa bunicilor ei în România.

7. La 22 mai 2017 reclamantul a făcut o ofertă pentru cumpărarea unui apartament în Italia și a plătit o garanție de 1000 EUR pentru a asigura tranzacția.

8. La 9 august 2017, X a dus-o pe Y în România fără consimțământul reclamantului. Au călătorit cu mașina, cu ajutorul unei cunoștințe care venise din România special pentru a le lua.

9. În aceeași zi, reclamantul a contactat poliția italiană pentru că se temea că X a luat, în mod ilegal, copilul în România. La 8 septembrie 2017, în temeiul Convenției din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii („Convenția de la Haga” - a se vedea paragraful 24 de mai jos), poliția a înaintat plângerea reclamantului către Ministerul Justiției din Italia, care a contactat Ministerul Justiției din România pentru a se informa unde se află copilul.

10. La 18 ianuarie 2018, Ministerul Justiției din România le-a localizat pe X și pe Y în România și a informat-o pe X cu privire la solicitarea reclamantului de a înapoia copilul.

11. La 17 noiembrie 2017, reclamantul a depus o plângere penală la Parchetul de pe lângă Judecătoria Reghin împotriva lui X, pe care a acuzat-o de privare ilegală de libertate. La 12 februarie 2018, procurorul a decis *clasarea* pe motiv că, pe de o parte, X nu avea nicio intenție de a-i aduce vreun prejudiciu copilului - presupusa victimă a infracțiunii - și, pe de altă parte, aceasta nu îi interzisese reclamantului să viziteze copilul în casa sa.

I. PROCEDURA ÎN TEMEIUL CONVENȚIEI DE LA HAGA

12. La 8 februarie 2018, reclamantul a introdus o acțiune la Tribunalul București în temeiul prevederilor Convenției de la Haga, în vederea înapoierii copilului său în Italia.

13. La 3 aprilie 2018 tribunalul a admis cererea. Acesta a constatat că reședința obișnuită a copilului era în Italia și că X a decis unilateral să schimbe acest lucru, încălcându-se drepturile părintești ale reclamantului. Instanța nu a găsit nicio indicație conform căreia întoarcerea copilului în Italia i-ar cauza un prejudiciu ireparabil în sensul art. 13 din Convenția de la Haga. De asemenea, aceasta a respins ca nefondate acuzațiile lui X că reclamantul și-ar fi neglijat responsabilitățile parentale.

14. X și parchetul au făcut apel și pe 14 iunie 2018 Curtea de Apel București a casat hotărârea apelată și a respins cererea reclamantului de înapoiere a copilului în Italia.

15. Curtea de Apel a considerat că tribunalul a aplicat faptelor cauzei în mod eronat prevederile de la art. 3 din Convenția de la Haga. În temeiul constatărilor Curții de Justiție a Uniunii Europene (în continuare „CJUE”) în hotărârea *Barbara Mercredi* (a se vedea paragraful 28 de mai jos), instanța a constatat că reședința obișnuită a copilului la data relevantă nu era în Italia, ci în România. În această privință, aceasta a observat că respectivul cuplu avusese reședința permanentă în România și când copilul a fost conceput, și când s-au căsătorit. Instanța a reținut că la data la care căsătoria se încheiase și Y se născuse, reclamantul și soția lui locuiseră într-un apartament închiriat temporar în Italia, reședința lor legală fiind încă în România la acea dată.

16. În plus, nu existase un acord între părinți cu privire la mutarea permanentă a reședinței lor în Italia. În opinia instanței, doar faptul că reclamantul lucra în Italia (din ianuarie 2016, conform probelor depuse la dosar), locuia în Italia (cu X și Y înregistrate, de asemenea, ca locuind cu el) și își exprimase intenția de a cumpăra o proprietate acolo (ceea ce nu a făcut în cele din urmă) nu putea să schimbe acest lucru.

17. Curtea de apel a mai observat că X nu vorbea limba italiană și nu lucrase în Italia. În plus, când a luat-o pe Y, care avea doar cinci luni, în România, încă o alăpta. Instanța nu a fost convinsă că doar faptul că Y se născuse în Italia îi schimba locul de reședință.

II. PROCEDURA DE DIVORȚ

18. La 30 august 2017, X a introdus o acțiune la Judecătoria Sighetul Marmației solicitând divorțul și încredințarea copilului.

19. Cauza a fost audiată de Judecătoria Sighetul Marmației. Reclamantul, prin intermediul avocatului său, a anunțat că reședința lui permanentă se afla în jurisdicția geografică a acelei instanțe. Familia tatălui său locuia în acea zonă.

20. La 7 mai 2018, instanța a pronunțat divorțul cuplului, i-a acordat lui X autoritatea părintească exclusivă în privința copilului și a stabilit reședința lui Y cu mama ei. Instanța a constatat următoarele:

„Schimbul de mesaje [între părți] arată că [reclamantul] manifesta o atitudine de ură [față de X], amenințând că mai întâi o va aduce pe fată înapoi în Italia și apoi [spusese] «mă voi ocupa de [familia lui X] și îți promit că nu o vei mai vedea pe fată niciodată».

[...]

Problele administrate în prezenta cauză arată că doar mama era investită în creșterea copilului, care a locuit cu ea de la naștere... [Reclamantul] a afirmat în mod repetat că mai degrabă ar da copilul spre adopție decât să permită să fie crescut de mamă și nu a contribuit în niciun fel la creșterea lui; pentru aceste motive, instanța acordă mamei autoritatea părintească exclusivă.

21. La 8 mai 2019, Tribunalul Maramureș a pronunțat hotărârea definitivă în cauză. Acesta a confirmat decizia tribunalului cu privire la autoritatea părintească și la reședința copilului.

CADRUL JURIDIC ȘI PRACTICA RELEVANTE

I. DREPTUL INTERN

22. Dispozițiile relevante din Legea nr. 369/2004 privind aplicarea Convenției de la Haga sunt prezentate în *Ferrari împotriva României* (nr. 1714/10, pct. 25-28, 28 aprilie 2015, și *Blaga împotriva României*, nr. 54443/10, pct. 50, 1 iulie 2014).

II. DOCUMENTE INTERNAȚIONALE

23. Dispozițiile relevante ale instrumentelor internaționale aplicabile în prezenta cauză sunt prezentate în hotărârea în cauza X împotriva Letoniei [(MC) nr. 27853/09, pct. 34-42, CEDO 2013].

A. Convenția de la Haga

24. Convenția din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii („Convenția de la Haga”) a fost ratificată de România prin Legea nr. 100/1992. Părțile relevante din Convenție sunt redactate după cum urmează:

Articolul 3

„Deplasarea sau neînapoierea unui copil se consideră ilegală:

a) când are loc prin violarea unui drept privind încredințarea, atribuit unei persoane, unei instituții sau oricărui alt organism acționând fie separat, fie împreună, prin legea statului în care copilul își avea reședința obișnuită, imediat înaintea deplasării sau neînapoierii sale; și

b) dacă la vremea deplasării sau neînapoierii acest drept era exercitat în mod efectiv, acționându-se separat sau împreună ori ar fi fost astfel exercitate, dacă asemenea împrejurări nu ar fi survenit.

Dreptul privind încredințarea, vizat la lit. a), poate rezulta, între altele, dintr-o atribuire de plin drept, dintr-o hotărâre judecătorească sau administrativă sau dintr-un acord în vigoare potrivit dreptului aceluși stat.”

Articolul 4

„Convenția se aplică oricărui copil care își avea reședința obișnuită într-un stat contractant imediat înainte de încălcarea drepturilor privind încredințarea sau vizitarea. Aplicarea convenției încetează când copilul atinge vârsta de 16 ani.”

Articolul 5

„În înțelesul acestei Convenții –

- a) «dreptul de încredințare» include drepturi legate de îngrijirea persoanei copilului și, în special, dreptul de a determina domiciliul copilului;
- b) «dreptul de vizitare» include dreptul de a lua un copil pentru o perioadă limitată de timp într-un alt loc decât reședința obișnuită a copilului.”

Articolul 12

„Când un copil a fost deplasat sau reținut ilegal în sensul art. 3 și, la data începerii procedurii înaintea autorității judiciare sau administrative a statului contractant unde se află copilul, o perioadă de mai puțin de un an s-a scurs de la data deplasării sau neînapoierii ilegale, autoritatea sesizată dispune înapoierea imediată a copilului.

Autoritatea judiciară sau administrativă, chiar și dacă procedura a fost inițiată după expirarea perioadei de un an prevăzute la alineatul precedent, va dispune, de asemenea, înapoierea copilului, cu excepția cazului în care se demonstrează că respectivul copil s-a integrat în noul său mediu.

Când autoritatea judiciară sau administrativă a statului solicitat are motive de a crede că respectivul copil a fost luat într-un alt stat, ea poate suspenda procedura sau să respingă cererea de înapoiere a copilului.”

Articolul 13

„Prin excepție de la dispozițiile articolului precedent, autoritatea judiciară sau administrativă a statului solicitat nu este ținută să dispună înapoierea copilului, dacă persoana, instituția sau organismul care se împotrivesc înapoierii sale stabilește -

- a) că persoana, instituția sau organismul care avea în îngrijire copilul nu exercita efectiv dreptul privind încredințarea la data deplasării sau neînapoierii, ori consimțise sau achiesase ulterior la deplasare sau neînapoiere; sau
- b) că există un risc grav ca înapoierea copilului să-l expună unui pericol fizic sau psihologic sau să-l pună, în orice fel, într-o situație intolerabilă.

Autoritatea judiciară sau administrativă poate, de asemenea, să refuze a dispune înapoierea copilului, dacă constată că acesta se împotrivesc înapoierii sale și că a atins o vârstă și un grad de maturitate la care este necesar să se țină seama de opinia sa.

La aprecierea împrejurărilor vizate în acest articol, autoritățile judiciare și administrative urmează să țină seama de informațiile puse la dispoziție de autoritatea centrală sau orice altă autoritate competentă a statului în care se află reședința obișnuită a copilului privitor la situația sa socială.”

25. Raportul Explicativ privind Convenția de la Haga, elaborat de Elisa Pérez-Vera („Raportul Explicativ”) definește după cum urmează noțiunea de „interes superior al copilului”:

„21. ... standardul juridic «interesul superior al copilului» este, la prima vedere, atât de vag încât pare să se asemene mai mult cu o paradigmă sociologică decât cu un standard juridic concret.

24. [...] [filosofia Convenției de la Haga] poate fi definită după cum urmează: lupta împotriva creșterii mari a numărului de răpiri internaționale de copii trebuie să fie întotdeauna inspirată de dorința de a proteja copiii și ar trebui să fie bazată pe o interpretare a adevăratelor lor interese. ...dreptul de a nu fi deplasat sau reținut în numele

unor drepturi mai mult sau mai puțin discutabile privind persoana lui este unul dintre cele mai obiective exemple de ceea ce constituie interesul copilului.

... Adevărata victimă a «răpirii de copii» este chiar copilul, care suferă din cauza pierderii bruște a stabilității lui, a pierderii traumatizante a contactului cu părintele care a fost responsabil de creșterea lui, a incertitudinii și frustrării care vin cu necesitatea de a se adapta unei limbi străine, unor condiții culturale nefamiliare și unor profesori și rude necunoscute.

25. Este, astfel, legitim să se susțină că cele două obiecte ale Convenției – primul preventiv, iar celălalt destinat să asigure reintegrarea imediată a copilului în mediul lui obișnuit – corespund unei idei specifice referitoare la ce constituie «interesul superior al copilului». Cu toate acestea ... trebuie să se admită că deplasarea copilului poate fi uneori justificată de rațiuni obiective care au legătură fie cu copilul, fie cu mediul cu care este conectat cel mai mult. Prin urmare, Convenția recunoaște nevoia de anumite excepții de la obligațiile generale asumate de state de a asigura înapoierea promptă a copiilor care au fost deplasați sau reținuți ilegal.”

26. Raportul Explicativ definește după cum urmează noțiunea de „reședință obișnuită” a copilului și „deplasare ilegală”:

„64. ...datoria de a înapoia un copil apare doar dacă deplasarea sau neînapoierea este considerată ilegală în sensul Convenției. Acum, în stabilirea condițiilor care trebuie îndeplinite pentru ca orice schimbare unilaterală a status quo-ului să fie considerată ilegală, [acest articol] aduce indirect în prim plan acele relații pe care Convenția încearcă să le protejeze. Acele relații sunt bazate pe existența a două fapte, în primul rând, existența unor drepturi de încredințare acordate de statul unde se afla reședința obișnuită a copilului și, în al doilea rând, exercitarea efectivă a acestor drepturi de încredințare înainte de deplasarea copilului. Să examinăm mai îndeaproape semnificația acestor condiții.

[...]

66. ... noțiunea de reședință obișnuită [este] un concept validat în Conferința de la Haga, care îl privește ca pe o chestiune de fapt, care diferă în această privință de domiciliu.

[...]

68. Prima sursă la care se face referire la art. 3 este legislația, unde se precizează că încredințarea «poate rezulta ... dintr-o atribuire de plin drept». Aceasta ne determină să subliniem una dintre caracteristicile acestei Convenții, și anume aplicarea sa în protecția drepturilor de încredințare care erau exercitate anterior oricărei decizii asupra acestora. Acest lucru este important deoarece nu putem uita că, în ceea ce privește statisticile, numărul de cazuri în care un copil este deplasat înaintea unei decizii privind încredințarea sa sunt destul de frecvente. În plus, posibilitatea ca părintele deposedat să își recupereze copilul în astfel de circumstanțe, exceptând cadrul Convenției, este practic inexistentă, dacă nu recurge și el, la rândul lui, la forță, ceea ce este întotdeauna dăunător pentru copil.

[...]

71. ... din punctul de vedere al Convenției, deplasarea unui copil de către unul dintre titularii care își exercită dreptul în comun fără consimțământul celuilalt este la fel de ilegală, acest caracter ilegal derivă în acest caz nu din vreo acțiune care încalcă o anumită lege, ci din faptul că o astfel de acțiune nu a luat în considerare drepturile celuilalt părinte care sunt, de asemenea, protejate de lege și a constituit o ingerință în

exercitarea normală a acestora. Adevărata natură a Convenției se arată cel mai clar în aceste situații: aceasta nu vizează să stabilească persoana căreia i se va încredința copilul la un anumit moment în viitor, și nu vizează nici situațiile în care se poate dovedi necesar să se modifice o decizie care stabilește exercitarea autorității părintești în comun pe baza unor fapte care ulterior s-au schimbat. Aceasta caută, mai simplu, să prevină ca o decizie ulterioară asupra acestei probleme să fie influențată de o schimbare de circumstanțe cauzată de o acțiune unilaterală a uneia dintre părți.

B. Regulamentul Bruxelles II bis

27. Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 al Consiliului din 27 noiembrie 2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești (denumit „Regulamentul Bruxelles II bis”) prevede, în special, următoarele:

Articolul 3 Jurisdicție generală

„1. Sunt competente să hotărască în problemele privind divorțul, separarea de drept și anularea căsătoriei instanțele judecătorești din statul membru:

(a) pe teritoriul căruia se află:

- reședința obișnuită a soților sau
- ultima reședință obișnuită a soților în condițiile în care unul dintre ei încă locuiește acolo sau
- reședința obișnuită a pârâtului sau
- în caz de cerere comună, reședința obișnuită a unuia dintre soți sau
- reședința obișnuită a reclamantului în cazul în care acesta a locuit acolo cel puțin un an imediat înaintea introducerii cererii sau
- reședința obișnuită a reclamantului în cazul în care acesta a locuit acolo cel puțin șase luni imediat înaintea introducerii cererii și în cazul în care acesta este fie resortisant al statului membru respectiv, fie, în cazul Regatului Unit și al Irlandei, are „domiciliul” în acel loc;

(b) de cetățenie a celor doi soți sau, în cazul Regatului Unit și al Irlandei, statul „domiciliului” comun.

Articolul 10 Competența judecătorească în cazuri de răpire a copilului

„În caz de deplasare sau de reținere ilegale a unui copil, instanțele judecătorești din statul membru în care copilul își avea reședința obișnuită imediat înaintea deplasării sale sau a reținerii sale ilegale rămân competente până în momentul în care copilul dobândește o reședință obișnuită într-un alt stat membru și:

(a) orice persoană, instituție sau alt organism căreia/căruia i-a fost încredințat copilul consimte la deplasarea sau reținerea acestuia;

sau

(b) copilul a locuit în acel alt stat membru o perioadă de cel puțin un an după ce persoana, instituția sau orice alt organism căreia/căruia i s-a încredințat copilul a avut sau ar fi trebuit să aibă cunoștința de locul în care se afla copilul și copilul s-a integrat în noul său mediu și cel puțin una dintre următoarele condiții este îndeplinită:

(i) în termen de un an de când cel căruia i s-a încredințat copilul a avut sau ar fi trebuit să aibă cunoștință de locul în care se afla copilul, nu s-a depus nici o cerere de înapoiere la autoritățile competente ale statului membru în care copilul a fost deplasat sau reținut;

(ii) a fost retrasă o cerere de înapoiere înaintată de cel căruia i s-a încredințat copilul și nu s-a depus nici o nouă cerere în termenul stabilit la punctul (i);

(iii) o cauză soluționată de o instanță judecătorească din statul membru în care copilul își avea reședința obișnuită imediat înaintea deplasării sale sau reținerii sale ilegale a fost închisă în conformitate cu articolul 11 alineatul (7);

(iv) o hotărâre de încredințare care nu implică înapoierea copilului a fost pronunțată de instanța judecătorească din statul membru în care copilul își avea reședința obișnuită imediat înaintea deplasării sau reținerii sale ilegale.”

Articolul 11 Înapoierea copilului

„1. În cazul în care o persoană, instituție sau orice alt organism căruia/căreia i s-a încredințat copilul solicită autorităților competente dintr-un stat membru să pronunțe o hotărâre judecătorească pe baza Convenției de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii (denumită în continuare «Convenția de la Haga din 1980») în vederea obținerii înapoierii copilului care a fost deplasat sau reținut ilegal într-un alt stat membru decât statul membru în care copilul își avea reședința obișnuită imediat înainte de deplasarea sau de reținerea sa ilegale, se aplică alineatele (2)-(8).”

C. Jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene

28. În hotărârea *Barbara Mercredi* (22 decembrie 2010, C-497/10 PPU, ECLI:EU:C:2010:829)¹ Curtea de Justiție a Uniunii Europene (în continuare „CJUE”), a interpretat conceptul de „reședință obișnuită” după cum urmează:

„21. Din acea relație [între doamna Mercredi și domnul Chaffe] s-a născut la 11 august 2009 o fiică, numită Chloé, resortisant francez. În săptămâna care a urmat după nașterea copilului, doamna Mercredi și domnul Chaffe, a căror relație nu mai era stabilă de mai multă vreme și care nu mai locuiau împreună după ce domnul Chaffe părăsise locuința familiei, s-au separat.

22. La 7 octombrie 2009, când Chloé era în vârstă de două luni, doamna Mercredi și fiica ei au plecat din Anglia în insula Réunion, unde au ajuns a doua zi. Tatăl copilului nu a fost informat dinainte despre plecarea mamei și a copilului, dar a primit o scrisoare, la 10 octombrie 2009, în care doamna Mercredi a expus motivele acelei plecări.

[...]

41. Prin prima întrebare, instanța de trimitere încearcă să clarifice, în esență, cum să interpreteze corect conceptul de «reședință obișnuită» în sensul art. 8 și 10 din Regulament, pentru a determina care instanță are competență pentru a dispune în chestiuni legate de drepturile de încredințare, în special acolo unde, ca în acțiunea principală, disputa vizează un copil mic care este deplasat legal de mama lui într-un stat membru altul decât cel al reședinței obișnuite a copilului, și care a stat acolo doar câteva zile până când instanța din statul din care a plecat este sesizată.

¹ Textul complet al hotărârii [aici](#).

[...]

56. Reiese, din toate cele de mai sus, că răspunsul la prima întrebare este acela că «reședința obișnuită», în înțelesul art. 8 și 10 din Regulament, trebuie interpretată ca însemnând că o astfel de reședință corespunde locului care reflectă un grad de integrare a copilului într-un mediu social și de familie. În acest scop, când situația în cauză este aceea a unui copil mic care a stat cu mama lui doar câteva zile într-un stat membru - altul decât cel în care își avea reședința obișnuită - în care a fost deplasat, factorii care trebuie luați în considerare includ, în primul rând, durata, regularitatea, condițiile și motivele pentru șederea pe teritoriul aceluia stat membru și pentru mutarea mamei în acel stat și, în al doilea rând, cu referire specială la vârsta copilului, originile geografice și de familie ale mamei și conexiunile de familie și sociale pe care mama și copilul le au cu acel stat membru. Este responsabilitatea instanței naționale să stabilească reședința obișnuită a copilului, luând în considerare toate circumstanțele de fapt specifice fiecărui caz individual.

57. Dacă aplicarea testelor menționate mai sus ar fi dus, în acțiunea principală, la concluzia că reședința obișnuită a copilului nu poate fi stabilită, ar trebui să se determine care instanță are competență pe baza criteriului prezenței copilului, în temeiul art. 13 din Regulament.

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 8 DIN CONVENȚIE

29. Reclamantul s-a plâns că refuzul instanțelor din România de a dispune înapoierea copilului său în Italia i-a încălcat dreptul la respectarea vieții de familie, protejată de art. 8 din Convenție, care este redactat după cum urmează:

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.”

A. Cu privire la admisibilitate

30. Curtea constată că cererea nu este nici vădit nefondată, nici inadmisibilă pentru alte motive enumerate la art. 35 din Convenție. Prin urmare, trebuie să fie declarată admisibilă.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

(a) Reclamantul

31. Reclamantul a reiterat că Y s-a născut în Italia și a locuit în acea țară continuu, până când X a luat-o în mod ilicit în România. Ea avea un permis de ședere italian și asigurare medicală în Italia. În plus, în acea perioadă, intenția cuplului era ca ei să trăiască împreună în Italia. El și X, ca părinți ai lui Y, erau căsătoriți și locuiau în Italia, unde el își avea reședința și era lucrător salariat remunerat.

32. Deși la acea dată părinții își exercitau în comun autoritatea parentală, X a decis unilateral, fără consimțământul reclamantului, să se întoarcă cu copilul în România. A călătorit cu mașina pentru a eluda controalele la frontieră și, astfel, cerințele legale pentru trecerea frontierei cu un copil mic.

33. Reclamantul a mai susținut că, în decizia definitivă din 14 iunie 2018, Curtea de Apel nu a ținut seama de interesul superior al copilului.

(b) Guvernul

34. Guvernul a susținut că interpretarea Convenției de la Haga făcută de Curtea de Apel fusese corectă, întrucât a pus în balanță diferitele interese implicate și a decis ce era cel mai bine pentru copil. Acesta a reiterat că era responsabilitatea autorităților naționale să stabilească reședința obișnuită a copilului. În prezenta cauză, acestea au făcut acest lucru în totală conformitate cu decizia CJUE în materia respectivă. Acesta a susținut că nici X, nici Y nu erau integrate în societatea italiană când au părăsit acea țară, în august 2017: X petrecuse foarte puțin timp în Italia, iar Y era în vârstă de doar patru luni la acea dată.

2. Motivarea Curții

(a) Principii generale

35. Principiile relevante privind ingerința în exercitarea dreptului la respectarea vieții de familie, precum și obligațiile pozitive ce revin statului în temeiul art. 8 din Convenție, în cauzele referitoare la înapoierea unui copil în temeiul Convenției de la Haga, sunt rezumate în cauza *X împotriva Letoniei* [(MC), nr. 27853/09, pct. 92-108, CEDO 2013] și au fost recent reiterate în cauza *Vladimir Ushakov împotriva Rusiei* (nr. 15122/17, pct. 76-83, 18 iunie 2019).

36. Curtea a hotărât în special că, în domeniul răpirii internaționale de copii, obligațiile statelor contractante impuse la art. 8 trebuie interpretate în lumina cerințelor Convenției de la Haga și ale Convenției din 20 noiembrie 1989 privind drepturile copilului, precum și a normelor și principiilor relevante ale dreptului internațional aplicabile în relațiile dintre părțile contractante [ibidem alin. (93), cu trimiterile suplimentare; în ceea ce privește drepturile fundamentale și principiul încrederii reciproce în cadrul UE, a se vedea *Avotiņš împotriva Letoniei* [MC], nr. 17502/07, pct. 46-49, CEDO 2016).

37. În toate hotărârile referitoare la copii, interesul superior al acestora trebuie să prevaleze [ibidem, pct. 96, precum și *Strand Lobben și alții împotriva Norvegiei* (MC), nr. 37283/13, pct. 204, 10 septembrie 2019]. Aceeași filosofie este inerentă Convenției de la Haga, care asociază acest interes cu restabilirea status quo prin intermediul unei hotărâri de înapoiere imediată a copilului în țara sa de reședință obișnuită în caz de răpire ilegală, ținând seama în același timp de faptul că neînapoierea se poate dovedi uneori justificată de motive obiective care corespund interesului copilului, explicând astfel existența unor excepții, și anume în cazul unui risc grav ca înapoierea copilului să-l expună unui pericol fizic sau psihic sau ca în orice alt chip să-l situeze într-o situație intolerabilă [(art. 13 alin. (1) lit. (b)]. Curtea mai observă că Uniunea Europeană aderă la aceeași filosofie, în cadrul unui sistem care implică doar state membre ale Uniunii Europene și este întemeiat pe principiul încrederii reciproce. Regulamentul Bruxelles II bis, ale cărui dispoziții privind răpirea de copii le completează pe cele deja prevăzute de Convenția de la Haga, se referă de asemenea în preambulul său la interesul superior al copilului (a se vedea supra, pct. 42), în timp ce art. 24 alin. (2) din Carta drepturilor fundamentale subliniază că, în toate acțiunile referitoare la copii, interesul superior al copilului trebuie să prevaleze (a se vedea *X împotriva Letoniei*, citată anterior, pct. 97).

38. În contextul specific al prezentei cauze, Curtea reiterează că nu propune să înlocuiască evaluarea instanțelor naționale cu propria sa evaluare. Acestea fiind spuse, fără a aduce atingere marjei de apreciere a statului, Curtea trebuie să se asigure că procesul decizional care a condus la adoptarea de către instanțele naționale a măsurilor contestate a fost echitabil și a permis celor implicați să își susțină pe deplin cauza și că a fost protejat interesul superior al copilului (ibidem, pct. 102, cu trimiterile suplimentare și *Blaga împotriva României*, nr. 54443/10, pct. 67, 1 iulie 2014).

39. În special, Curtea reiterează că art. 8 din Convenție impune autorităților naționale o anumită obligație procedurală în această privință: când evaluează o cerere de înapoiere a unui copil, instanțele trebuie să pronunțe o decizie în care să arate motivele specifice în lumina circumstanțelor cauzei. Acest lucru va permite Curții, a cărei sarcină nu este să ia locul instanțelor naționale, să efectueze supravegherea la nivel european care i-a fost încredințată (a se vedea *Vladimir Ushakov*, citat mai sus, pct. 83).

(b) Aplicarea acelor principii în cazul faptelor prezentei cauze

40. La început, Curtea consideră că decizia Curții de Apel București din 14 iunie 2018 prin care se respingea înapoierea copilului reclamantului în Italia a constituit o ingerință în dreptul reclamantului la respectarea vieții de familie. La acea dată, reclamatul și X erau căsătoriți și astfel exercitau în comun autoritatea părintească în privința copilului lor. Curtea reiterează că a constatat că cerințele Convenției de la Haga se aplică și în cazul cuplurilor căsătorite care exercită în comun autoritatea părintească cu privire la copiii

lor fără să fie nevoie de vreo hotărâre judecătorească în această privință (a se vedea *Monory împotriva României și Ungariei*, nr. 71099/01, pct. 76, 5 aprilie 2005, precum și supra, pct. 26) În consecință, și în ciuda alegațiilor lui X în sens contrar, (a se vedea pct. 13 *in fine*), Curtea nu are niciun motiv să se îndoiască că autoritatea părintească era exercitată efectiv în comun de către ambii părinți înainte de deplasare.

41. Rămâne să se stabilească dacă ingerința era „prevăzută de lege”, dacă a urmărit unul sau mai multe scopuri legitime și dacă era „necesară într-o societate democratică” (a se vedea *Andersena împotriva Letoniei*, nr. 79441/17, pct. 133, 19 septembrie 2019).

42. Curtea observă mai întâi că ingerința era prevăzută de lege, și anume de art. 3 din Convenția de la Haga ratificată de statul pârât prin Legea nr. 100/1992 (a se vedea supra, pct. 24). Cu privire la acest aspect, Curtea observă totodată că, în calitate de state membre ale UE, ambele state sunt părți ale Regulamentului Bruxelles II bis, care este, astfel, aplicabil în cauză (a se vedea *K.J. împotriva Poloniei*, nr. 30813/14, pct. 58, 1 martie 2016).

43. Curtea observă, apoi, că astfel, Curtea de Apel București a acționat în ceea ce a considerat a fi urmărirea obiectivului legitim de protejare a drepturilor și libertăților copilului (a se vedea *mutatis mutandis*, *Vladimir Ushakov*, citată anterior, pct. 87, și *Blaga*, citată anterior, pct. 74), ceea ce este conform cu protecția drepturilor și libertăților altora, prevăzută la art. 8 alin. (2) din Convenție.

44. În cele din urmă, Curtea trebuie să stabilească dacă ingerința în cauză era „necesară într-o societate democratică” în sensul art. 8 alin. (2) din Convenție, interpretat în lumina instrumentelor internaționale relevante, și dacă, atunci când s-au pus în balanță interesele concurente aflate în joc, s-a acordat importanța corespunzătoare interesului superior al copilului, în cadrul marjei de apreciere acordate statului în astfel de situații (a se vedea supra, pct. 38 precum și *X împotriva Letoniei*, citată anterior, pct. 54, și *Vladimir Ushakov*, citată anterior, pct. 88). Pentru a face acest lucru, Curtea va ține seama de motivarea înaintată de curtea de apel pentru hotărârea sa (a se vedea supra, pct. 15 - 17).

45. Curtea notează că următoarele circumstanțe au determinat curtea de apel să concluzioneze că Italia nu fusese statul reședinței obișnuite a lui Y: părinții s-au căsătorit și au conceput copilul în România și erau înregistrați ca rezidenți în acel stat (a se vedea supra, pct. 15); aceștia nu au hotărât de comun acord să își schimbe locul de reședință în Italia (a se vedea supra, pct. 16); Y era un copil mic la data la care a fost deplasată (a se vedea supra, pct. 17); iar mama nu vorbea limba italiană și nu lucra în Italia la acea dată (ibidem).

46. Curtea va verifica dacă interpretarea de mai sus și aplicarea prevederilor Convenției de la Haga și ale Regulamentului Bruxelles II bis de către curtea de apel a asigurat drepturile reclamantului garantate de art. 8 din

Convenție (a se vedea supra, pct. 36 precum și *Vladimir Ushakov*, citată anterior, pct. 92).

47. Curtea observă că fiica reclamantului s-a născut în martie 2017 în Italia, unde a trăit toată viața ei, până la deplasarea ei în România în august 2017. A fost înregistrată în Italia la naștere și a beneficiat de asigurare medicală italiană (a se vedea supra, pct. 5). Până în august 2017, reclamantul, X și Y au locuit împreună în Italia ca familie, fapt recunoscut de curtea de apel în hotărârea sa. Astfel, se poate deduce că singura locuință pe care copilul o cunoscuse până la acea dată a fost în Italia. Curtea de asemenea se inspiră din principiile Regulamentului Bruxelles II bis astfel cum este interpretat de CJUE în jurisprudența sa și nu poate să nu observe că înainte de deplasarea sa din Italia, copilul era, cel puțin într-o anumită măsură, integrat într-un mediu social și de familie în acea țară (a se vedea supra, pct. 28).

48. Curtea observă că în timpul procedurii de divorț, reclamantul, prin avocatul lui, a anunțat că reședința sa permanentă era în jurisdicția Judecătorei Sighetul Marmăției în România (a se vedea supra, pct. 19). Acestea fiind spuse, Curtea trebuie să reitereze că, în sensul Convenției de la Haga, conceptul de „reședință obișnuită” este o chestiune de pur fapt și diferă de domiciliu (a se vedea Raportul explicativ citat anterior la pct. 26). Este, totuși, neclar din hotărârea curții de apel dacă o astfel de distincție s-a făcut în prezenta cauză și, dacă s-a făcut, pe ce motive. Hotărârea curții de apel nu explică de ce acea instanță a favorizat ceea ce pare a fi domiciliul din România al părinților în raport cu elementele factuale clare care i-au fost prezentate care indicau că familia locuia în Italia la momentul nașterii copilului și până la deplasarea acestuia și au făcut toate aranjamentele la nașterea copilului pentru a-l înregistra în Italia și pentru a-i permite să beneficieze de sistemul de protecție socială italiană (a se vedea supra, pct. 5 și 15).

49. În plus, se pare că curtea de apel s-a bazat pe constatările CJUE în hotărârea *Barbara Mercredi* fără a face vreo evaluare a diferenței contextuale dintre acea cauză și cauza care i-a fost prezentată de reclamant. De fapt, niciuna dintre diferențele factuale semnificative dintre cele două cauze nu pare să fi fost prezentată în hotărârea curții de apel, precum: faptul că în hotărârea *Barbara Mercredi* , mama avea autoritate părintească exclusivă în privința copilului, iar părinții nu locuiau împreună. Curtea consideră că și circumstanțele specifice ale acelei cauze, care erau semnificativ diferite de cele ale prezentei cauze, necesitau o examinare mai amănunțită a domeniului de aplicare a drepturilor părintelui care deține autoritatea părintească.

50. Pentru aceste motive și fără a aduce atingere principiului subsidiarității, Curtea trebuie să concluzioneze că refuzul instanței naționale de a recunoaște Italia ca țara reședinței obișnuite a lui Y nu este în concordanță cu faptele (a se compara, *Vladimir Ushakov*, citată anterior, pct. 92) din prezenta cauză sau cu scopul Convenției de la Haga care este, în primul rând, protejarea interesului superior al copiilor prin restaurarea status quo-ului și asigurarea înapoierii lor imediate în țara unde își au reședința

obișnuită în cazul răpirii ilegale (a se vedea *X împotriva Letoniei*, citată anterior, pct. 97, și pct. 25 din Raportul explicativ privind Convenția de la Haga, citat la pct. 25 de mai sus). Instanța națională nu a acordat importanță faptului că Y fusese deplasată din Italia fără consimțământul reclamantului, ceea ce i-a încălcat drepturile protejate de lege și a constituit o ingerință în exercitarea normală a acestora. Prin urmare, se pare că prevederile legii aplicabile au fost în prezenta cauză interpretate și aplicate în așa fel încât să facă fără însemnătate lipsa consimțământului reclamantului pentru plecarea lui Y în România și șederea ulterioară acolo.

51. Elementele factuale de mai sus, în special constatarea că reședința obișnuită fusese în Italia (a se vedea supra, pct. 50) și exercitarea în comun a autorității părintești (a se vedea supra, pct. 40 *in fine*), ar fi fost în mod normal suficiente pentru a concluziona că era aplicabilă Convenția de la Haga și că deplasarea lui Y din Italia fără consimțământul reclamantului a fost ilegală în sensul acelei Convenții. Acest lucru ar fi implicat, apoi, datoria de a o înapoia pe Y în Italia, în temeiul art. 12 din Convenția de la Haga (a se vedea supra, pct. 24), dacă nu era îndeplinită niciuna dintre excepțiile prevăzute la art. 13 din acea Convenție (a se vedea *mutatis mutandis*, *Vladimir Ushakov*, citată anterior, pct. 94). Nicio astfel de evaluare nu s-a făcut de către curtea de apel, în măsura în care s-a constatat că nu era aplicabilă Convenția de la Haga în cauză. La fel de important, Curtea nu găsește nicio menționare în hotărârea curții de apel că acea instanță a identificat interesul superior al copilului și a ținut seama în mod corespunzător de acesta în evaluarea sa cu privire la situația familiei, astfel cum este cerut de art. 8 din Convenție (a se vedea jurisprudența citată anterior la pct. 37). Trebuie observat, totuși, că singura instanță care a examinat situația familiei în lumina Convenției de la Haga, tribunalul, a considerat că nu era niciun motiv să se opună înapoierii copilului în Italia (a se vedea supra, pct. 13)

52. Având în vedere circumstanțele cauzei văzute în ansamblu, Curtea concluzionează că interpretarea și aplicarea de către curtea de apel a dispozițiilor Convenției de la Haga și ale Regulamentului Bruxelles II bis nu au asigurat garanțiile prevăzute la art. 8 din Convenție și că ingerința în dreptul reclamantului la respectarea vieții sale de familie nu era „necesară într-o societate democratică” în sensul art. 8 § 2 din Convenție.

53. Prin urmare, a fost încălcat art. 8 din Convenție.

II. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

54. Art. 41 din Convenție prevede:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

55. Reclamantul a solicitat 10 000 euro (EUR) cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral.

56. Guvernul a susținut că reclamantul nu a specificat temeiul cererii lui de despăgubire și legătura dintre pretinsa încălcare și suma solicitată.

57. Curtea consideră că reclamantul trebuie să fi suferit un prejudiciu moral care nu poate fi compensat prin simpla constatare a unei încălcări. Ținând seama de natura încălcării constatate și pronunțându-se în echitate, Curtea acordă reclamantului suma de 7 500 EUR cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral.

B. Cheltuieli de judecată

58. De asemenea, reclamantul a solicitat 6 225 EUR cu titlu de cheltuieli de judecată, reprezentând onorariul avocatului, după cum urmează:

- 1 525 EUR pentru cele efectuate în fața instanțelor naționale în procedura de înapoiere a copilului; și

- 4 700 EUR pentru cele efectuate în fața Curții, în special 1 200 EUR pentru procedura dinaintea comunicării cauzei către Guvern, 1 500 EUR pentru reprezentare după comunicare și 2000 EUR reprezentând onorariu de succes care trebuie plătit direct în contul avocatului.

59. Reclamantul a furnizat Curții facturi care atestă plata sumelor indicate anterior către cabinetul avocatului care îl reprezentase în procedura de înapoiere a copilului și către cabinetul avocatului care îl reprezentase în procedura în fața Curții, cu excepția onorariului de succes.

60. Guvernul a susținut că nu se poate verifica pe baza facturilor prezentate de reclamant dacă costurile au fost efectuate pentru procedura de înapoiere a copilului lui sau pentru procedura de divorț. Acesta a mai afirmat că cererea privind costurile de reprezentare juridică în fața Curții era exagerată, având în vedere obiectul cauzei.

61. În conformitate cu jurisprudența Curții, un reclamant are dreptul la rambursarea cheltuielilor de judecată numai în măsura în care se stabilește caracterul real, necesar și rezonabil al acestora. În plus, Curtea reiterează că onorariile unui reprezentant sunt efectuate în mod concret dacă reclamantul le-a plătit sau este dator să le plătească a se vedea *Iatridis împotriva Greciei* (reparație echitabilă) [(MC) nr. 31107/96, pct. 54, CEDO 2000-XI, și *Merabishvili împotriva Georgiei* (MC) nr. 72508/13, pct. 371, 28 noiembrie 2017, cu trimiterile suplimentare].

62. Curtea observă că acordurile încheiate de reclamant cu reprezentanții săi – care dau naștere unor obligații doar între avocat și client – nu pot fi obligatorii pentru Curte, care trebuie să evalueze nivelul cheltuielilor de judecată care urmează să fie rambursate având în vedere nu doar dacă cheltuielile sunt efectuate în mod concret, ci și dacă au fost efectuate în mod

rezonabil (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Iatridis*, citată anterior, pct. 55). Ținând seama de documentele aflate în posesia sa și criteriile de mai sus, Curtea consideră că este rezonabil să atribuie reclamantului suma de 1 525 EUR pentru cheltuielile de judecată în cadrul procedurilor interne și suma de 2 700 EUR pentru procedura în fața Curții, în total 4 225 EUR, plus orice sumă ce poate fi datorată de reclamant cu titlu de impozit.

C. Dobânzi moratorii

63. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal, practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, ÎN UNANIMITATE, CURTEA

1. *declară* cererea admisibilă;
2. *hotărăște* că a fost încălcat art. 8 din Convenție;
3. *hotărăște*
 - (a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni de la data la care hotărârea judecătorească devine definitivă în conformitate cu art. 44 § 2 din Convenție, următoarele sume:
 - (i) 7 500 EUR (șapte mii cinci sute de euro) cu titlu de despăgubire pentru prejudiciul moral, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit;
 - (ii) 4 225 EUR (patru mii două sute douăzeci și cinci euro), plus orice sumă ce poate fi datorată de reclamant cu titlu de impozit, în ceea ce privește cheltuielile de judecată;
 - (b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale.
4. *Respinge* cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba engleză, apoi comunicată în scris, la 7 iulie 2020, în temeiul art. 77 § 2 și § 3 din Regulamentul Curții.

HOTĂRÂREA MICHNEA ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

Andrea Tamietti
Grefier

Yonko Grozev
Preşedinte